

Erotiek moet een ereplaats krijgen in de christelijke literatuur

2 augustus 2006

door Johan Bakker

Literatuur met een overdaad aan erotiek wordt waar mogelijk genegeerd door deze krant. Criticus Johan Bakker schrijft toch. „Christelijke auteurs verstoppen hun seksuele fantasieën, omdat ze nooit geleerd hebben ze te accepteren als onderdeel van hun eigen ik." Steeds vaker worden literaire romans 'opgesekt' met huis- tuin- en keukenporno. Zelfs als de verhaallijn daar niet om vraagt, menen schrijvers, wellicht aangemoedigd door hun uitgevers, af en toe sappige details te moeten toevoegen.

Vrouwelijke auteurs zijn op dit punt bezig met een inhaalslag. Heleen van Royen bijvoorbeeld heeft erg veel succes met haar boeken over overspelige huisvrouwen. De Pakistaans-Nederlandse schrijfster Naema Tahir toont de lezers een kijkje in het erotische leven van moslima's. Aan het werk van Tahir zijn feminisme en verlichting geheel voorbijgegaan. In *Kostbaar Bezit* is de vrouw nog een onvervalst lustobject. Geheel volgens de islamitische traditie wordt een meisje weggegeven aan een oudere oom die wel raad weet met zo'n jong, lekker dingetje. Is dit de manier om allochtone lezers aan de literatuur te krijgen?

Volgens de achterflap van zijn nieuwste boek *Een sprong naar de hemel* (uitg. Van Genneep, Amsterdam 2006; 431 blz., 18,95) haalt schrijver Bart van Lierde „zijn inspiratie uit de ontwikkeling van de klassieke muziek, die in de negentiende eeuw zijn hoogtepunt bereikte". Nu worden in deze roman vele hoogten bereikt, maar geen van alle spelen ze zich af op het muzikale vlak. De auteur zal ongetwijfeld veldonderzoek hebben verricht, maar dat is vast niet meer geweest dan een of twee naslagwerkjes over de romantiek. Het boek doet denken aan een kostuumdrama, waarbij de functie van de kostuums slechts daarin is gelegen dat ze zo snel mogelijk weer uit worden getrokken.

Halverwege het verhaal besluit een van de hoofdpersonen, een jongeman, in te treden in de katholieke kerk. Leidt alle smerigheid misschien tot inzicht in de verdorvenheid van het mensenhart? Neen. Nog op dezelfde bladzijde ontbloot een priester zijn geslacht en verlustigt zich aan de knaap. Van Lierde geeft zijn perverse fantasieën alle ruimte, zodat ook plas- en poepseks, incest en gruwelijke verkrachtingen ruimschoots aan bod komen.

Negatieve reclame

Hoe moet een literair recensent van een christelijke krant reageren op pornografische literatuur? Hans Werkman en Rien van den Berg hebben zich in het verleden wel eens kwaad gemaakt over boeken van Ronald Giphart en A.F.Th. van der Heijden. Het woord 'rotte vrucht' voor Gipharts boekenweekgeschenk zinderde nog lang na.

Maar ook negatieve reclame is reclame. Hoeveel ND-lezers zullen Gipharts *Gala* gelezen hebben onder het mom: als het zo erg is, wil ik er het mijne van weten? Normaal gesproken zou *Een sprong naar de hemel* genegeerd zijn door onze krant, maar gezien de verlegenheid in christelijke kring met het verschijnen porno is het toch goed om hier eens bij stil te staan.

Willem Jan Otten, inmiddels katholiek en winnaar van de Libris Literatuurprijs voor zijn roman *Specht en zoon*, schreef in 1984 het essay *Denken is een lust*. Het is een openhartig verhaal waarin Otten, die zelf te kampen heeft gehad met een pornoverslaving, zich de vraag stelt wat de aantrekkingskracht van dit genre is. Porno vloekt met de wetten van de literatuur, de beeldende kunst en de cinema. Hoe erger de kitsch, hoe effectiever de porno. Voorspelbaarheid is bij porno een pluspunt. Porno is gericht op opwinding en voor mannen gaat die opwinding vaak hand in hand met afkeer. De domste blondjes zijn het geilst.

Hoewel Willem Jan Otten bekeerd is, schreeuwt hij niet van de daken dat hij zijn fascinatie voor porno achter zich heeft gelaten. Wel erkent hij dat hij uit zichzelf, ook op dit vlak, tot niets goeds in staat is. In *Specht en zoon* komt een scène voor die een knipoog lijkt te zijn naar *Denken is een lust*. De hoofdpersoon huurt een pornovideo tijdens een weekend waarin zijn vrouw afwezig is. Otten laat doorschemeren dat porno een geperverteerde oneigenlijke vorm van lustbeleving is, maar zegt dat niet met zoveel woorden. Otten toont in zijn werk een gebroken wereld, domweg omdat dat de realiteit is. Daarin lijkt hij op de bijbelschrijvers, die minder moralistisch te werk gingen dan de meeste hedendaagse christelijke uitgevers, die alles wat met lust te maken heeft het liefst onder het tapijt willen vegen.

Verborgene realiteit

Ook in orthodox-christelijke kring komt pornoverslaving voor. We hebben daar onlangs voorbeelden van kunnen zien in een paar opmerkelijke ontboezemingen in deze krant. Hoewel het moedig is om de zwijgcultuur op dit vlak te doorbreken, blijft het gevoel bestaan dat er iets wringt. Exacte cijfers ontbreken, maar dat er onder orthodox christelijke mannen slachtoffers vallen op het gebied van bijvoorbeeld internetporno is evident. Het toont het bestaan aan van twee parallelle werelden: het openbare leven in de kerk en de verborgene realiteit van de studeerkamer, waar koortsachtig gezocht wordt naar ranzige beelden.

Het is opvallend dat dit gegeven in de christelijke literatuur nauwelijks een rol speelt. Hoewel de gemiddelde man per dag tientallen seksueel getinte gedachten heeft, houden personages in christelijke romans zich voornamelijk bezig met 'hoge' geestelijke onderwerpen. Christelijke auteurs verstoppen hun seksuele fantasieën, omdat ze nooit geleerd hebben ze te accepteren als onderdeel van hun eigen ik. Als lezer vraag je je af of dergelijke hoofdpersonen wel een lichaam bezitten. Literatuur is bij uitstek de plaats om een evenwicht te zoeken tussen ideaal en werkelijkheid. Christelijke literatuur blijft te vaak steken bij het ideaal.

Christenen hebben de neiging pas met hun misstappen voor de dag te komen als ze denken dat ze deze definitief achter zich hebben kunnen laten. Vervolgens worden deze zonden op hun allerzwartst afgeschilderd. Zodat er triomfantelijk achteraan kan komen: 'Inmiddels is alles opgelost'.

Radicaal breken met buitenechtelijke seksualiteit is echter onmogelijk. Je kunt je kabel opzeggen en je brievenbus dichtspijkeren, maar dan zie je een mooie vrouw op straat lopen en ga je toch voor de bijl. Je kunt het klooster ingaan en jarenlang niemand van het andere geslacht ontmoeten en 's nachts worden overvallen door perverse dromen. Toen Jezus zei: „Iedereen die naar een vrouw kijkt en haar begeert, heeft in zijn hart al overspel met haar gepleegd“, kan hij niet bedoeld hebben dat je niet naar andere vrouwen mag kijken. Wat hij zei was: het is onmogelijk je aan de wet te houden, want iedereen is gevoelig voor verleidingen.

Wanneer je naar je werk fietst en onderweg een leuk meisje tegenkomt, gaat je begerige hart tegen de scheppingsorde in. Je kunt wel even denken dat je verlost bent van je zondige natuur, maar als je de ene bekoring hebt overwonnen, ligt er wel weer een andere op de loer.

Deur open

Het uitvergroten van de tegenstelling tussen het bewandelen van de smalle weg en het wellustig gewentel in zonde is overgewaaid uit Amerika. Met name in de zuidelijke staten is de keuze tussen God en duivel bijna tastbare werkelijkheid. Televisiedominee Jimmy Swaggart verscheen, nadat hij betrapt was op het spenderen van kapitalen aan piepjonge hoertjes, huilend op het scherm: 'I have sinned, I have sinned.'

Dergelijke dominees zijn altijd bijzonder fel in hun afwijzing van alles wat met seks buiten het traditionele huwelijk te maken heeft. Juist mensen met een enorm ontwikkeld schuld- en zondebesef hebben kennelijk de neiging af en toe diep de modderpoel in te duiken om daar vervolgens gelouterd uit te voorschijn te komen.

De ontboezemingen in deze krant tonen mannen die in diepe eenzaamheid een probleem proberen op te lossen dat niet op te lossen is. Niemand heeft ons beloofd dat we van onze begeerten worden verlost. Daarom moet in romans de deur open blijven wanneer de slaapkamer wordt betreden. Op porno zitten we niet te wachten. Porno strijdt niet alleen met kunstzinnige wetten maar ook met de christelijke normen.

Maar erotiek moet een ereplaats krijgen. Wie de erotiek ontkent, accepteert zichzelf niet. De taak van literatuur, juist de christelijke literatuur, is het leven in kaart te brengen om het daardoor beter te kunnen begrijpen. Ook de fantasie moet vrij baan krijgen, want op die manier krijg je zicht op je drijfveren. Als de strijd met vallen en opstaan wordt beschreven, kunnen anderen er kennis van nemen en er hun voordeel mee doen. Al was het maar om te beseffen dat niemand er alleen voor staat.